

НЕНАД ПУТНИК*

Факултет безбедности
Београд

МАРКО ГЊАТОВИЋ

Факултет за инжењерски менаџмент
Београд

УДК 316.334.5:351.78

Прегледни рад

Примљен: 22.03.2020

Одобрен: 19.04.2020

Страна: 279-292

АНАЛИЗА ПРИСТУПА СЕКУРИТИЗАЦИЈИ САЈБЕР И ЕКОЛОШКИХ ПРЕТЊИ

Сажетак: У овом раду приказана су теоријска промишљања као и налази емпиријских студија о секуритизацији сајбер и еколошких претњи безбедности. Општи циљ рада је опис и упоредна анализа начина на који су аутори тематизовали секуритизацију поменутих претњи. Након што су представљене поставке основне теорије секуритизације и теоријски проблем, приказана су релевантна емпиријска истраживања сајбер и еколошких претњи безбедности са посебним нагласком на методолошке приступе у истраживањима. Затим је представљен упоредни приказ у односу на пет критеријума анализе: истраживачки приступ, методе, извори података за анализу, тип истраживања и публика. У завршном делу рада извршена је упоредна анализа, чији резултати указују на то да се секуритизација еколошких и секуритизација сајбер претњи подударују у погледу четири критеријума, док се по петом, критеријуму елемента публике, уопште не подударују.

Кључне речи: секуритизација, еколошке претње, сајбер претње, методолошки приступи

Увод

Током периода Хладног рата у фокусу истраживача међународних односа, а онда и истраживача студија безбедности биле су традиционалне, војне претње безбедности које су претежно сагледаване из угла државе, односно представљање су као претње безбедности државе. Потом, битно измењено постхладноратовско уређење света као и окружење државе као јединице анализе, захтевало је алтернативу – проширење тзв. државоцентричног, војног тумачења безбедности. Наиме, у истраживачком фокусу нашле су се не-војне претње попут сајбер и еколошких претњи безбедности које поред одређења на нивоу државе могу бити одређене и као претња другим вредностима, а онда и сагледаване са не-државног аналитичког нивоа.

* nputnik@fb.bg.ac.rs

Последично, појавило се питање начина теоризације нетрадиционалних претњи чије је тумачење било знатно отежано због своје асиметричне природе. Као део тренда проширивања истраживачког поља студија безбедности и тражења алтернативе у теоријском смислу, Копенхашка школа безбедности је изузетно значајна. Наиме, у оквиру рада ове школе, на челу са Беријем Бузаном (Barry Buzan) и Улеом Вејвером (Ole Wæver), настала су три теоријска приступа: секуритизација, секторски приступ безбедности и теорија регионалних безбедносних комплекса (ТРБК).

На трагу одговора на почетно питање анализе безбедности „како се заиста ствара безбедносни проблем“ (Wæver, 1995: 55), аутор упућује на то да одређени актери могу посегнути за одређеним инструментима попут секуритизације. Приметно, од када је настала теорије секуритизације, помоћу ње тематизоване су многобројне врсте претњи безбедности попут тероризма, миграција, сајбер претњи, еколошких претњи, претње енергетској безбедности, питања идентитета и др.

Циљ рада је приказ налаза емпиријских студија које су тематизовале сајбер и еколошке претње на основу теорије секуритизације. Поред теоријских, посебно су у фокусу начини истраживања, дакле, методолошки приступи коришћени у релевантним радовима. У складу са тим, рад се састоји из неколико целина. У првом делу представљена је теорија секуритизације развијена од стране представника Копенхашке школе безбедности као и главни теоријски проблем у виду адекватног истраживања елемента публике као круцијалног елемента читавог процеса. Затим су сажето приказани налази емпиријских студија секуритизације сајбер, а онда и еколошких претњи. На крају, уследила је упоредна анализа основних методолошких поставки изабраних радова са закључним разматрањима.

Теоријски проблем секуритизације

Ослањајући се на теоријска сазнања теорије говорних чинова (актова) оксфордског филозофа Џона Остина (John L. Austin) и његовог студента Џона Серла (John Searle), Вејвер развија теорију секуритизације у оквиру које истиче да је “безбедност акт... говорећи да је нешто учињено” (1995: 55). Другим речима, “безбедност је говорни чин” (1995: 55). Самим изговарањем безбедности одређени актер такво питање измешта у безбедносно подручје у којем се захтева право да се искористе средства која су неопходна за спречавање његовог даљег развоја (1995: 55-56). У каснијем капиталном делу „Безбедност: Нови оквир за анализу“ (*Security: A new framework for analysis*), аутори наглашавају да секуритизацију морамо сагледати као „средство за разумевање процеса конструкције онога што сматрамо претњом и колективно одговорити на њу. Сам процес секуритизације је оно што се у науци о језику назива говорни чин“ (Buzan et al., 1998: 26). На крају, аутори одређују безбедност као „потез који ставља политику изнад утврђених правила игре и одређује питања безбедности као посебну врсту политике или их пак ставља изнад политике“ (Buzan et al.,

1998: 23). У том смислу, секуритизација онда представља „екстреман вид политизације“ (Buzan et al., 1998: 23).

Даље, аутори сматрају да се сва јавна питања могу генерално посматрати као неполитизована, политизована и секуритизована (Buzan et al., 1998). Неполитизована питања подразумевају одсуство неопходности да се реагује, док политизована то подразумевају у смислу потребе за институционалним реаговањем. На крају, када се јавна питања представе као егзистенцијална претња по одређену вредност, долази до екстремне политизације односно до секуритизације тог питања при чему се захтева усвајање одређених противмера.

Као главни елементи концепта секуритизације издвајају се: секуритизујући актери, функционални актери, говорни чин, публика и специјалне мере (Buzan et al., 1998). Секуритизујући актер је заправо носилац, покретач изговарања безбедности. То је актер који ствара безбедносни проблем, тежи да одређено питање премести изван редовних питања политике, односно да га екстремно политизује. Средство за постизање овако постављеног циља је говорни чин, односно исказ или група исказа које актер упућује публици са захтевом да се предузму одређене мере како би се нарастајући проблем спречио. На крају, функционални су они актери који додатно могу утицати на динамику доношења одлука у вези са безбедносним проблемом.

Дакле, секуритизацијом одређених појава, актер секуритизације тежи да их представи као претње које витално угрожавају тачно одређене вредности. Уколико се материјализују, могу изазвати катастрофалне последице те је неопходно усвојити специјалне мере како бисмо се на адекватан начин супротставили претњама. С обзиром на то да је вредност егзистенцијално угрожена, неопходно је усвојити мере по хитном поступку. Приметно, секуритизацијом појава се одступа се од редовних политичких процедура и стога је неопходно затражити одобрење од публике којој се актер обраћа. Након добијеног одобрења, специјалне мере могу се усвојити и постају легитиман, институционализован начин суочавања са претњама, чиме се процес секуритизације завршава.

Постоји и други начин завршетка процеса секуритизације. Наиме, уколико се не добије потребни легитимитет за усвајање мера од стране публике, процес не може бити успешно завршен већ је реч о окрњеном покушајном процесу. Тачније, може се говорити само о секуритизујућем потезу, за разлику од успешно спроведеног процеса секуритизације, имајући у виду да је „секуритизација успешна једино ако и када је публика прихвати као такву“ (Buzan et al., 1998: 25).

На основу оваквих поставки, постаје јасно да је публика тежишни елемент читавог процеса јер публика заправо овлашћује секуритизујућег актера да примени специјалне мере прихватањем његовог секуритизујућег потеза (Balzacq, 2010). Како показатељи степена убеђености публике нису јасно одређени, већ само олакшавајући услови за успешност говорних чинов у виду социјалног капитала говорника, коришћења граматике безбедности и позивања на историјске догађаје у вези са претњом (Wæver, 2003), појављује се главни теоријски проблем.

Прво, поставља се питање како утврдити да ли је публика убеђена у намере секуритизујућег актера? Додатно, важно је утврдити и степен убеђености публике у озбиљност ситуације, односно да наведена појава витално угрожава одређени референтни објекат који је неопходно заштитити ванредним процедурама.

Преглед начина спровођења анализе секуритизације

Уколико бисмо се осврнули на теорију говорних чинова, секуритизујући потез би представљао комплексан чин у смислу да се у његовој основи налазе три чина: тврдња, упозорење и захтевање (Vuori, 2008). Дакле, секуритизујући актер тврди да постоји егзистенцијална претња, упозорава на њене потенцијалне негативне последице и захтева усвајање специјалних мера како би се материјализација претње спречила, а самим тим и последице поштићене вредности.

Прихватајући наведене ставове о комплексности чина, анализа секуритизујућег процеса односила би се на утврђивање када и које питање је представљено као безбедносно релевантно до те мере да егзистенцијално, витално угрожава одређену вредност (референтни објекат). Затим, неопходно је установити које су то мере које актер жели да уведе, као и специфичности актеровог изговарања имајући у виду да се њима публика жели убедити да су те мере једине могуће како би се адекватно одреаговало на претњу. С обзиром на то да је елемент публике заправо најбитнији, морамо одредити степен убеђености публике, од кога зависи да ли је процес успешан или није.

Када је реч о тематизацији секуритизације сајбер претњи учили смо да су истраживачи приликом њене анализе користили основне поставке теорије секуритизације, али и другачије теоријске приступе у својству аналитичких додатака попут концепта фрејминга, теорије постављања агенде и др. (Гњатовић, 2018). Међутим, у највећем броју случајева анализе секуритизације сајбер претњи коришћен је сајбер секторски приступ безбедности и те студије заправо представљају фокус овог одељка рада.

Следећи радови представљају истраживања у којима је примењен сајбер секторски приступ као теоријски оквир истраживања у анализи секуритизације сајбер претњи. Увидели смо разноврсност истраживачких проблема који су се помоћу секторског приступа решавали: питање адекватности, односно делотворности усвојених специјалних мера (Dinesen & Sæther, 2013), концептуализација сајбер простора у безбедносној политици државе (Geelen, 2016), проблем глобалног интернет управљања (Mirtl, 2012), тематизовање алтернативних секуритизујућих актера као и испитивање њихове улоге у читавом процесу (Georgieva, 2015), концептуализовање проблема безбедности сајбер простора и обликовање сајбер претњи кроз дискурс технификације (Schwarz, 2016), као и упоредна анализа приступа секуритизацији сајбер простора на државном нивоу (Klingova, 2013).

Даље, након уочених проблема, истраживачких циљева, као и теоријских оквира за анализу, потребно је осврнути се на методолошке поставке ових радова. С тим у вези, напоменули бисмо да ће оне бити представљене табеларно по специфичним критеријумима и то: истраживачки приступ, методе, извори података, тип истраживања, публика.

Табела 1 Приказ методолошких поставки секуритизације сајбер претњи

Аутори	Истраживачки приступ	Методе	Извори података	Тип истраживања	Публика (није анализирана)
Dinesen & Sæther, 2013	Квалитативни	1)Анализа садржаја 2)Интервју	1)Званични документи	Студија случаја	-
Geelen, 2016	Квалитативни	Анализа дискурса	Званични документи	Студија случаја	-
Mirtl, 2012	Квалитативни	Анализа дискурса	1)Званични документи	Студија случаја	-
Georgieva, 2015	Квалитативни	Анализа садржаја	1)Званични документи 2)медији	Студија случаја	-
Schwarz, 2016	Квалитативни	Анализа дискурса	Званични документи	Студија случаја	-
Klingova, 2013	Квантитативни	Анализа садржаја	Званични документи	Компаративно	-

Извор: аутори

Са друге стране, приликом тематизације секуритизације еколошких претњи, аутори су такође самостално користили основне поставке секуритизације, али и одређене аналитичке додатке попут концепата ризификације, третификације, делимично прилагођавали и проширивали логику секуритизације, а све са циљем успостављања адекватнијег аналитичког модела. За разлику од претходног, сматрамо да би радове у вези са еколошким претњама требало укратко представити ради подробнијег уочавања елемената секуритизације која ће омогућити упоредну анализу са секуритизацијом сајбер претњи.

Приликом опсежног истраживања концептуализације глобалних еколошких промена, Браух (Gunter Brauch) уочава да је преломни тренутак за интензивне дебате о глобалној безбедности настале као последица еколошких претњи била 2007. година. Наиме, априла те године је Савет безбедности Уједињених нација по први пут прогласио и уврстио климатске промене као део међународне безбедносне агенде (Brauch, 2009). Као последица тога, тада је дошло до усвајања значајних међународних докумената, стратегија и извештаја на нижем нивоу. Као главног актера секуритизације, аутор идентификује организацију Међувладин панел о климатским променама, која климатске промене тематизује на нивоу егзистенцијалне претње по колективни референтни објекат на три нивоа попут међународне заједнице, државе и људског рода у целини. Након опсежне анализе званичних докумената, изјава званичника, као и теоријско-емпиријских радова, аутор закључује да глобалне климатске промене, а нарочито претње попут несташице воде, дефорестације, дезертифика-

кације и сл. могу бити представљене као претња по међународну, националну и људску безбедност (Brauch, 2009).

У раду о климатским променама и њиховој секуритизацији, Содер (Rikard Söder) пре свега редефинише теоријски оквир за анализу. Уз ослањање на раније радове закључује да је такав аналитички модел адекватнији за анализу ових претњи. Наиме, реч је о допуни теорије секуритизације концептима ризификације (riskification) и третификације (threatification) (Corry, 2012; Diez et al., 2016; према Söder, 2019). „Третификација се односи на непосредне претње референтном објекту“ (Söder, 2019: 12) док се „ризификација заснива на тврдњама које процењују вероватноћу нестабилности или немира изазваних климатским променама на подручјима која су идентификована проценом ризика или планирањем сценарија“ (Söder, 2019: 13) и сагледава их као подјединице у оквиру процеса секуритизације. Приметно, ово делимично кореспондира и са одређењима појмова безбедносна претња и безбедносни ризик у студијама безбедности.

Овако редефинисан оквир, аутор је применио на два случаја држава, Норвешку и Шведску (једна чланица НАТО, друга не), са циљем испитивања последица секуритизације климатских промена у војним снагама, дискурса званичних изјава политичара као секуритизујућих актера, те анализом садржаја доктринарно-стратегијских докумената војних снага и на крају испитивањем резултата јавног мњења. Аутор долази до закључка да је у обе државе дошло до секуритизације, али на различите начине: у Норвешкој помоћу третификације, а у Шведској помоћу ризификације. Према томе, чињеница је да разумевање климатских промена као проблема безбедности доводи и до утицаја на „активности и организацију војних снага“ (Söder, 2019: 55).

У раду о повезаности климатских промена и безбедности државе, Содербак (Söderbäck, 2020) се бави секуритизацијом климатских промена са нагласком на острвске државе и њихове секуритизујуће потезе у Савету безбедности. Наиме, реч је о тематизацији подизања нивоа мора као егзистенцијалне претње суверенитету острвских држава у целини. Дакле, секуритизујући актер су владе наведених држава, док је овде публика оличена у Савету безбедности Уједињених нација. У оваквој поставци „секуритизујући потез се односи на покушај убеђивања публике да реагује ... а циљ секуритизације је да створи ту акцију“ (Söderbäck, 2020: 15). Анализом дискурса снимака са седница Савета безбедности Уједињених нација, утврђене су три дискурзивне стратегије секуритизујућег актера које су користили у својим потезима: климатске промене као конвенционална претња; климатске промене и морална одговорност; климатске промене као свеобухватна претња. На крају, аутор закључује да су све три стратегије делимично успешне с обзиром на то да су делимично препознате од стране публике. Будући да две сталне чланице Савета безбедности (Кина и Русија) нису препознале климатске промене као претњу безбедности, и других испреплетаних и некохерентних резултата анализе, аутор изводи закључак о делимичној успешности дискурзивних стратегија, а онда и о делимичној секуритизацији климатских промена у Савету безбедности УН (Söderbäck, 2020).

Као део тренда критика у вези са западоцентричношћу теорије секуритизације, односно (не)могућности да се она примени и у недемократским друштвима, настаје и рад ауторке Ло о секуритизацији вируса ХИВ (HIV/AIDS). Наиме, она у почетку образлаже неадекватност употребе теорије и проширује аналитички модел на „осам грана секуритизације“ (Lo, 2012: 56) у распону „од неуспешне, делимичне и на крају до потпуне, успешне секуритизације“ (Lo, 2012: 69) који „укључује потпуну, неважећу потпуну, реторичку, неважећу реторичку, неважећу перформативну, перформативну, неважећу неуспешну и неважећу секуритизацију“ (Lo, 2012: 302). Овако модификован аналитички оквир ауторка је применила на студије случаја Кине и Индије почевши од 1980. године. У складу са општим методолошким препорукама, коришћена је анализа дискурса званичних докумената, док су примарни извори података добијени полуструктурираним интервјуима са званичницима и радницима невладиних организација чији је посао у директној повезаности са вирусом ХИВ-а.

На крају, ауторка закључује да се развој секуритизације кретао кроз неколико етапа од делимичне до потпуне, а да се прихватање публице може подвести под моралну (дељење истих перцепција са секуритизујућим актером) и техничку (указује у којој мери је публика укључена у националне политике покренуте од стране актера секуритизације) подршку, те да је уопштено секуритизација у обе земље била потпуна од 2004. године (Lo, 2012: 308-309).

На основу аналитичког модела о колективној секуритизацији Сперлинга и Вебера (Sperling & Webber, 2018), Дупонт (Claire Dupont) испитује секуритизацију климатских промена на нивоу Европске уније. Упркос томе што усвојене мере представљају политичке одлуке својствене управљању ЕУ, начин на који се оне тематизоване, а онда и усвојене представљају „одређене специјалне елементе“ (Dupont, 2019: 2). Анализом дискурса великог броја званичних докумената, ауторка је установила евидентно постојање секуритизујућих потеза на нивоу ЕУ. Осим тога, она развија аргумент да је у анализу важно уврстити и концепт праћења политике.

Даље, утврђено је да су се у периоду до 2007. године климатске промене тематизовале као „питање високе политике“ ... а од 2007. као „колективно безбедносно добро“ (Dupont, 2019: 11). Мере које су потом усвојене у виду директива и препорука за очување планете, смањење загађења, промоцију зелених, обновљивих извора енергије упућују да је реч о секуритизацији. Анализа убеђености публице се односила на анализу резултата ставова јавног мњења на нивоу ЕУ и ауторка закључује да је „унутрашња публика прихватила потез и подржала политичке одлуке ... док више времена треба за убеђивање спољне публице ... Укупно, секуритизација климатских промена у ЕУ се може сматрати успешном у односу на препоручени модел“ (Dupont, 2019: 14-15).

Као и претходно, зарад упоредне анализе, табеларно ћемо представити основне методолошке поставке уочене приликом прегледа радова о секуритизацији еколошких претњи (Табела 2).

Табела 2 Приказ методолошких поставки секуритизације еколошких претњи

Аутори	Истраживачки приступ	Методе	Извори података	Тип истраживања	Публика
Brauch, 2009	Квалитативни	Анализа дискурса	Званични документи	Студија случаја	+
Söder, 2019	Квалитативни	1)Анализа дискурса 2)Анализа садржаја	1)Званични документи 2)Медији	Компаративно	+
Söderbäck, 2020	Квалитативни	Анализа дискурса	Званични документи	Студија случаја	+
Lo, 2012	Квалитативни	1)Анализа дискурса 2)Интервју	Званични документи	Компаративно	+
Dupont, 2019	Квалитативни	Анализа дискурса	Званични документи	Студија случаја	+

Извор: аутори

Резултати и дискусија

Након приказа основних методолошких поставки анализе секуритизације сајбер и еколошких претњи безбедности које су у фокусу овог рада, уследиће њихова анализа по назначеним критеријумима, као и дискусија у вези са публиком као најважнијим елементом секуритизујућег процеса.

Прво, увидели смо да су истраживачи у највећем броју приступали решавању проблема самостално примењујући квалитативни истраживачки приступ. Наравно да избор истраживачког приступа зависи од самих истраживача, односно од њихових одлука у вези са одговором на постављен проблем и истраживачко питање, као и практичности прикупљања података који би требало да омогуће адекватан одговор на постављена питања.

Овакав избор приступа није неочекиван с обзиром на то да теорија секуритизације баштини епистемолошке поставке социјалног конструктивизма, а „конструктивизам не заузима генерални став о томе шта се може или не може окарактерисати као безбедносна претња и како се такве претње могу решавати“ (Eriksson & Giacomello, 2006: 230). Уместо тога, конструктивистичко-квалитативно оријентисана анализа омогућава усмереност на утврђивање начина како одређене појаве постају безбедносно релевантне, односно на начине које нека појава постаје претња безбедности, што заправо и јесте суштина анализирања секуритизације било којих појава, па тако и сајбер и еколошких претњи безбедности.

Са друге стране, само једно истраживање (Klingova, 2013) се односило на самосталну примену квантитативног приступа у анализи секуритизације сајбер претњи. Наиме, ауторка је у циљу испитивања доминанте граматике безбедности, као једног од олакшавајућих услова са успешност говорног чина актера секуритизације, извршила анализу садржаја стратегијских докумената.

На основу овог рада можемо истаћи да се применом квантитативног приступа не могу изводити закључци о ширем контексту у којем се појаве секуритизују имајући у виду то да анализа подразумева утврђивање, пребројавање, мерење учесталости и распореда кључних речи и синтагми у тексту. Међутим, то никако не значи да је овакав приступ у потпуности неадекватан, већ једноставно није довољан за анализу целокупног секуритизујућег процеса. Квантитативно испитивање говорних чинова може да допринесе разумевању секуритизације захваљујући простој способности да се у анализу уврсте велике количине података попут анализе медијске покривености кључних догађаја. Са друге стране, квантитативна анализа примарних извора података може дати значајне увиде о најчешће коришћеним речима у извршеним говорним чиновима које могу упутити истраживаче на распрострањеност и заступљеност феномена истраживања.

Друго, када је реч о типу истраживања, аутори су више истраживали појединачне случајеве него компаративно проучавање. Овакав избор такође је одређен основним истраживачким питањима и циљевима истраживања сваког појединачног истраживања. Резултати кореспондирају са ставовима да је „у емпиријским истраживањима студија случаја представља примарни истраживачки дизајн“ (Balzacq, 2010: 32). Као разлог Јинова наводи то што усмереност анализе на један или више појединачних случајева омогућава „истраживање појава по дубини и унутар њеног стварног контекста, посебно када границе између појаве и контекста нису евидентне“ (Yin, 2008; према Balzacq, 2010: 33).

Са друге стране, уочена је и примена компаративног проучавања са различитим циљевима. Наиме, Клингова је истраживала поменуте сајбер стратегије различитих држава како би утврдила која је врста безбедносне граматике доминантно присутна у секуритизујућим процесима (Klingova, 2013). Содер је имао циљ да испита последице секуритизације климатских промена, односно ефекте које је то произвело у организацији и активностима војних снага држава (Söder, 2019). На крају, Ло је испитивала начине секуритизације вируса ХИВ-а као претње у недемократски уређеним државама (Lo, 2012).

Треће, најчешће коришћени извори за анализу података су поред секундарних теоријско-емпиријских радова, били званични извештаји међународних, владиних и невладиних организација, јавни говори њихових званичних представника, саопштења за јавност и слично. Овакав избор података за анализу имплицира да је секуритизација сајбер и еколошких претњи анализирана на доминантно официјелном нивоу, односно да су претње сагледаване из угла државе и њених доносиоца политичких одлука као главних секуритизујућих актера у читавом процесу што и кореспондира са ставовима оснивача теорије секуритизације.

Изузетак од поменутог представља истраживање Георгиеве која је испитивала улогу појединца, Едварда Сноудена као алтернативног секуритизујућег актера у процесу секуритизације сајбер претњи (2015). На крају, истакли бисмо и методолошку препоруку у вези са анализом секуритизације на нивоу актера, говорног чина и на нивоу контекста (Balzacq, 2010).

Четврто, најчешће коришћене методолошке технике су анализа дискурса и анализа садржаја. Уочљиво је да то кореспондира са ставовима оснивача концепта о начину испитивања секуритизације у смислу анализе дискурса. Ово, јер је анализа дискурса једноставна техника „читања, тражења аргумената који имају реторичку и логичку форму безбедности“ (Buzan et al., 1998: 177). Даље, увидели смо да се анализа секуритизације сајбер и еколошких претњи најчешће односила на анализу усвојених мера (законска, доктринарна, стратегијска документа и сл.). Ово би требало критички сагледати с обзиром на то да када се истраживачи „усмере на исходе, они често посвећују пажњу примени (а не тестирању) теорије... стога је важно да истраживачи секуритизације ригорозно примењују свој аналитички оквир и уздрже се од претеране генерализације својих резултата“ (Balzacq, 2010: 34). Са тим у вези, као најадекватније методе за анализу секуритизације Балзак наводи анализу дискурса, анализу садржаја, етнографске студије и праћење процеса (Balzacq, 2010).

Изузетак од поменутог представља и коришћење интервјуа као технике за прикупљање података. Наиме, да би се добили подаци и друге релевантне перспективе о сајбер безбедности Динесен и Сетер спровели су интервјуе са унверзитетским истраживачима. На крају, истакли бисмо и важну улогу методе интервјуа када је у питању елемент публике. Наиме, Ло је у свом раду користила ову методу како би испитала ставове публике (убеђеност) у односу на јасно идентификоване говорне чинове секуритизујућих актера.

Рита Флојд сматра да анализа дискурса јавних текстова није довољна, те препоручује да „истраживачи треба да спроведу интервјуе са релевантним људима и да, ако је могуће, анализирају документе који нису у јавном домену“ (Floyd, 2011: 431). Приметно, оснивачи теорије секуритизације сматрају да метода анализе дискурса омогућава анализу целог процеса, док Флојд то оповргава и своди могућности анализе дискурса на анализу секуритизујућег потеза (2011).

Пето, утврдили смо да се питање публике занемаривало или пак остављало нерешено у анализи сајбер претњи. Са друге стране, приликом анализе секуритизације еколошких претњи у свим радовима она је анализирана и додатно развијана као круцијални елемент у целом процесу.

Наиме, у два рада (Brauch, 2009; Söder, 2019) елемент публике је био сагледаван у својству опште популације, односно јавности којој се актер обраћа. Такође, оба истраживача су као податке за мерење степена убеђености публике у намере секуритизујућег актера користили јавно доступне анализе јавног мњења у вези са ставовима према истраживаном феномену.

За разлику од класичне теорије секуритизације, у истраживању Содебака је знатно другачија поставка елемената секуритизације. Наиме, у тој специфичној анализи актер секуритизације (влада) покушава да убеди публику (сталне чланице СБ УН) да реагује, односно да они (публика) донесу специјалне мере које ће онемогућити егзистенцијалну претњу (подизање нивоа мора) по суверенитет земље (референтни објекат). Када је реч о публици као круцијалном елементу секуритизације који даје легитимитет за усвајање мера, аутор

исправно тврди да ће заправо анализом говорних чинова публике (Söderbäck, 2020) доћи до одговора у вези са главним теоријским проблемом: да ли је публика убеђена у намере актера, односно да ли је секуритизација успешна.

Ло по питању елемента публике изводи закључак о постојању следећа три типа: публика укључена у формулисање политике и одлучивање; публика укључена у имплементацију; публика укључена у процену политике (Lo, 2012: 299-300). Додатно, степен њихове убеђености анализиран је на основу интервјуа са професионалцима и радницима који су заправо представљали ту публику. На крају, Дупонт публику одређује двојачко у смислу да су се секуритизујући потези односили на унутрашњу (државе чланице, остали органи ЕУ) и спољашњу публику (друге, не-ЕУ земље), односно међународну заједницу у целини. Анализа убеђености унутрашње публике се односила на анализу резултата ставова јавног мњења на нивоу ЕУ (Dupont, 2019).

Насупрот претходном, када је реч о одустајању од анализе елемента публике у сајбер секуритизацији, то и не треба не чуди имајући у виду да решење ни у базичном концепту није понуђено, те се до решења о елементу публике мора доћи посредним путем. Вејвер у свом раду апострофира мањкавости концепта публике и специјалних мера у смислу да су неопходна боља одређења (Wæver, 2003). Такође, истиче и да публика не мора искључиво да се односи на већу целину, популацију, већ да се елемент публике може сагледати и у односу на одређену групу људи, а чак може постојати и неколико група публике (Wæver, 2003). Тако, Вуори тврди да у недемократским уређењима група генерала може конституисати елемент публике (Vuori, 2011).

Стрицел (Stritzel) такође критикује недовољну теоризацију публике, наводећи да се „у емпиријским студијама не може увек схватити која је публика када и зашто релевантна, које импликације могу настати уколико постоји неколико група публике као и када је тачно публика убеђена“ (2007: 363).

Салтер наводи да „публика није увек јавност... ту је и мрежа бирократа, консултаната, парламентарца или званичника који морају бити убеђени“ (Salter, 2008: 328). Рита Флојд истиче да је секуритизујући потез заправо оличен у упозорењу агресору са једне, и практично, обећања да ће се референтни објекат заштитити са друге стране. Уколико се овако потез разуме, сасвим оправдано закључује да је онда реч о два типа публике, односно усмерења говорног чина према агресору и референтном објекту. Даље, секуритизација је успешна уколико се измењена безбедносна политика имплементира у званичну праксу. Закључно износи став да однос публике и успешности секуритизације није коначан те да условно речено – одговор публике некад утиче, а некад не (Floyd, 2015: 684-689).

Проширивањем разлога за употребу секуритизације проширило се и питање публике, односно Вуори сматра да постоји више типова публике у односу на разлог њене употребе. Додатно, износи став да за сваки посебан случај, у истраживању морамо одредити елемент публике, с обзиром на то да она зависи и од различитих социјалних и историјских услова (Vuori, 2011).

Закључак

Критичким сагледавањем литературе о секуритизацији, овим радом се тежило процени најадекватнијег начина тематизације и разумевања не-војних претњи безбедности какве су сајбер и еколошке претње. Осврнувши се на основне поставке теорије секуритизације, истакнут је основни теоријски проблем. Имајући у виду то да је публика елемент од кога зависи успешност укупног, сложеног процеса секуритизације, назначили смо да је анализа тог елемента од суштинског значаја за анализу секуритизације. Ово стога што, ако заинтересована публика не прихвати намеру секуритизујућег актера, изговорену помоћу сложеног говорног чина, да се усвоје специјалне мере по хитном поступку, процес се завршава на нивоу секуритизујућег потеза без неопходно добијеног легитимитета и сматра се да је секуритизација неуспешна.

На основу упоредног приказа и анализе релевантних емпиријских радова секуритизације сајбер и еколошких претњи у погледу пет задатих критеријума (истраживачки приступ, тип истраживања, извори података, методе и публика), увидели смо велики степен поклапања када су у питању прва четири, док се према петом критеријуму (публика) начини спровођења секуритизације уопште не поклапају.

Прецизније говорећи, они се поклапају када се у обзир узму: први критеријум у виду самосталне примене квалитативног истраживачког приступа; други критеријум у виду истраживања студија случаја пре него компаративног проучавања; трећи критеријум у виду анализе званичних докумената; четврти критеријум у виду коришћења методе анализе дискурса као доминантне аналитичке методе.

Насупрот приказаном великом степену поклапања четири критеријума, примећујемо потпуно одсуство поклапања по петом критеријуму – анализи публике. Наиме, док се круцијални елемент публике у секуритизацији сајбер претњи занемарује и оставља нерешеним, у секуритизацији еколошких претњи он се анализирао у потпуности. Тачније, у сваком истраживању секуритизације еколошких претњи је поред осталих елемената, анализиран и елемент публике, односно анализиран је цео секуритизујући процес било да је у питању општа или специфична публика. Додатно, аутори су развили аргумент о неколико типова публике којој се актер обраћа што може олакшати анализу.

Када је реч о могућем решењу почетног теоријског проблема у вези са одређењем да ли је и у ком обиму публика убеђена у намере актера секуритизације претњи, закључујемо да су неки од могућих начина следећи: анализа ставова јавног мњења, анализа говорних чинова публике и комплементарна употреба метода интервјуа и методе анализе дискурса.

Литература:

1. Balzacq, T. (Ed.). (2010). *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve*. Routledge.
2. Brauch, H. G. (2009). *Securitizing global environmental change*. In *Facing global environmental change* (pp. 65-102). Springer, Berlin, Heidelberg.
3. Buzan, B., Wæver, O., & de Wilde, J. (1998). *Security: A new framework for analysis*. Lynne Rienner Publishers.
4. Corry, O. (2012). *Securitisation and 'Riskification': Second-Order Security and the Politics of Climate Change*. *Millennium: Journal of International Studies* 40 (2): 235–58.
5. Diez, T., Von Lucke, F., & Wellmann, Z. (2016). *The securitisation of climate change: Actors, processes and consequences*. Routledge.
6. Dinesen, S. L., & Sæther, H. B. (2013). *Cyber Security: Securitizing cyber threats in Denmark*. Copenhagen Business School (MA Thesis).
7. Dupont, C. (2019). *The EU's collective securitisation of climate change*. *West European Politics*, 42(2), 369-390.
8. Eriksson, J., & Giacomello, G. (2006). *The information revolution, security, and international relations: (IR) relevant theory?*. *International political science review*, 27(3), 221-244.
9. Floyd, R. (2011). *Can securitization theory be used in normative analysis? Towards a just securitization theory*. *Security Dialogue*, 42(4-5), 427-439.
10. Floyd, R. (2015). *Extraordinary or ordinary emergency measures: what, and who, defines the 'success' of securitization?*. *Cambridge review of international affairs*, 29(2), 677-694.
11. Geelen, M. (2016). *Cyber Securitization and Security Policy. The impact of the Discursive Construction of Computer Security on (National) Security Policymaking in the Netherlands*. Leiden University (MA thesis).
12. Georgieva, M. (2015). *Contesting the State Securitization of Cyberspace: The Impact of Alternative Securitizing Actors*. Budapest : Central European University. MA thesis.
13. Gnjatović, M. (2018). *Primena koncepta frejminga u sekuritizaciji sajber pretnji*. *Godišnjak Fakulteta bezbednosti*, (1), 153-168.
14. Klingova, K. (2013). *Securitization of Cyber Space in the United States of America, the Russian Federation and Estonia*. Budapest : Central European University (MA thesis)
15. Lo, Y. [盧鈺華]. (2012). *The securitisation of HIV/AIDS : China and India*. (PhD Thesis). University of Hong Kong, Pokfulam, Hong Kong SAR.
16. Mirtl, P. M. R. (2012). *Cyber Security: DNS-CERT as a case for Securitization in Internet Governance*. Vienna: University of Vienna. Fakultät für Sozialwissenschaften. Magisterarbeit.
17. Salter, M. B. (2008). *Securitization and desecuritization: a dramaturgical analysis of the Canadian Air Transport Security Authority*. *Journal of international relations and development*, 11(4), 321-349.
18. Schwarz, K. J. (2016). *The Securitization of Cyberspace Through Technification*. Virginia Polytechnic Institute and State University (MA thesis)
19. Söder, R. (2019). *Climate Change & (In) Security: Practical Implications of Securitization*. Uppsala University (MA thesis)
20. Söderbäck, H. (2020). *The "warming war": Securitizing climate change at the UN Security Council*. Uppsala University (MA thesis)

21. Sperling, J., & Webber, M. (2018). The European Union: security governance and collective securitisation. *West European Politics*, 42(2), 228-260.
22. Stritzel, H. (2007). Towards a theory of securitization: Copenhagen and beyond. *European journal of international relations*, 13(3), 357-383.
23. Vuori, J. A. (2008). Illocutionary logic and strands of securitization: Applying the theory of securitization to the study of non-democratic political orders. *European Journal of International Relations*, 14(1), 65-99.
24. Vuori, J. A. (2011). How to do Security with Words. A Grammar of Securitisation in the People's Republic of China. PhD thesis
25. Wæver, O. (1995). Securitization and Desecuritization. In R. D. Lipschutz, *On Security*. New York: Columbia University Press.
26. Wæver, O. (2003). Securitisation: Taking stock of a research programme in Security Studies. Unpublished draft, 1-36.
27. Yin, R. K. (2008). *Case study research: Design and methods*, Beverly Hills, CA: Sage.

SECURITIZATION OF CYBER AND ENVIRONMENTAL THREATS: THE ANALYSIS OF APPROACHES

Summary: This paper presents theoretical considerations as well as the findings of empirical studies on securitization of cyber and environmental security threats. The overall aim of the paper is to describe and comparatively analyze how the authors have examined the securitization of these threats. After presenting the basic principles of securitization theory and the theoretical problem, the relevant empirical studies of cyber and environmental security threats are presented, with particular emphasis on methodological approaches in research. Then a comparative analysis is presented with respect to five criteria: research approach, methods, data sources for analysis, type of research and audience. In the final part of the paper, a discussion up the results indicates that the securitization of environmental and cyber threats correspond with four of the criteria, while the fifth - the element of the audience - does not correspond at all.

Key words: securitization, environmental threats, cyber threats, methodological approaches